

Leren van covid-19

‘We moeten meer investeren in preventie en veiligheid’

Hoe kunnen we beter inspelen op de volgende pandemie? Die vraag staat centraal tijdens de dies van WUR op 9 maart. Gastspreker Henk Bekedam, die bijna 24 jaar voor de WHO werkte, maakt een analyse. ‘Covid-19 legt alle zwakheden in het gezondheidssysteem bloot.’

Tekst Albert Sikkema

‘Ik heb me niet gemengd in discussies of de scholen open of dicht moeten en of de avondklok een goed idee is’, zegt Henk Bekedam. ‘Ik kijk meer systematisch naar de corona-epidemie. Naar mijn mening legt covid-19 de zwakheden van een gezondheidssysteem bloot. Daar kunnen we van leren.’

Henk Bekedam werkte bijna 24 jaar voor de World Health Organization (WHO). Als *WHO Representative* adviseerde hij onder meer over de sars-epidemie in China en de coronacrisis in India. Sinds afgelopen zomer, midden in de pandemie, is hij terug in Nederland. Hij is onlangs aangesteld als voorzitter van de expertgroep die de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw gaat adviseren hoe de Nederlandse gezondheidszorg beter kan inspelen op zoönosen, de virussen die van dier op mens kunnen overspringen. In die expertgroep zit ook Wim van der Poel van WUR. ‘Nederland heeft een voortreffelijk gezondheidszorgsysteem als het gaat om ziekenhuizen en huisartsen’, zegt

Bekedam. Door de marktwerking is het systeem ook heel efficiënt, maar daardoor is er geen buffer meer van extra bedden en staf die nodig zijn om de eerste klappen van een pandemie op te vangen. Ook zag Bekedam dat de GGD’s, waarop jarenlang is bezuinigd, te weinig capaciteit hebben om het vele werk en de extra taken tijdens een pandemie uit te voeren, zoals testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren. ‘Nederland geeft veel geld uit aan gezondheidszorg, zo’n 100 miljard euro, maar zeer weinig geld aan preventie en veiligheid: maar zo’n 200 miljoen euro. De markt werkt niet aan preventie en veiligheid, daar moet de overheid zelf meer in investeren.’

Wat kan Wageningen bijdragen?

‘Bij de preventie zie ik een belangrijke rol voor Wageningen op het gebied van zoönosen. De intensieve veehouderij geeft bepaalde risico’s voor ontstaan en overdracht van ziektebronnen. Dat moet je onderzoeken, net als de impact van klimaatverandering, waardoor ziekten zich

makkelijker via muggen kunnen verspreiden. Nederland heeft een goed systeem voor surveillance van dierziekten. Zo wordt de ontwikkeling van de vogelgriep goed en proactief in de gaten gehouden, maar voor de varkensgriep geldt geen verplichte rapportage. Het varken wordt veelal niet ziek van de griep. Daar tegenover staat dat het varken genetisch dicht bij de mens staat en dat sommige influenzavirussen gemakkelijk overdraagbaar zijn van varken naar mens. Het beste is: de ziekte aanpakken bij de dieren, dus in dit geval een griepvaccin voor varkens

‘We moeten de effecten van verstedelijking en ontbossing beter onderzoeken’

ontwikkelen.

‘Ook moeten we effecten van de verstedelijking en ontbossing, waardoor wilde dieren meer in contact met mensen komen, op de ontwikkeling van ziekten beter onderzoeken. Uiteraard moeten de *wet markets*, waar levende wilde dieren worden verhandeld, aan banden worden gelegd. Ik las dat de handel in *wildlife* de laatste tien jaar vijf keer zo groot is geworden. Dan weet je dat die handel ook via Schiphol en de Rotterdamse haven verloopt. Die risico’s moeten we in kaart brengen en beperken.’

Zijn er nog andere preventieve maatregelen?

‘Ik denk ook aan antibiotica; misbruik van antibiotica leidt tot resistente bacteriën in de gezondheidszorg. De afgelopen tien jaar is het antibioticagebruik in de veehouderij in Nederland afgenomen met 70 procent zonder economische schade aan de sector. Een mooi voor-

beeld van Nederlands preventiebeleid, maar het blijft een uitdaging, want het antibioticagebruik is nog steeds te hoog.’

Zijn er nieuwe inzichten door covid-19?

‘Ja, deze pandemie heeft alle zwakheden in het systeem blootgelegd, in Nederland en de rest van de wereld. Een van de uitdagingen is dat dit virus zich ook verspreidt via mensen zonder ziekteverschijnselen. Anderzijds, de lessen die we nu leren van covid-19 zijn vergelijkbaar met lessen van andere uitbraken. Tijdens de sars-epidemie in 2003 leerden we dat je zo snel mogelijk actie moet ondernemen wanneer een nieuwe ziekte zich voordoet en dat het voorkomen van ziekte met testen, bron- en contactonderzoek heel belangrijk is bij de bestrijding. De landen in Azië die de sars-epidemie van nabij meemaakten, zoals China, Taiwan, Thailand en Zuid-Korea, investeerden in laboratoria en een beter early warning en

informatiesysteem. Dat betaalt zich nu uit bij covid-19. Deze landen hebben de ziekte tijdig ontdekt, snel gehandeld en daarmee een grote uitbraak voorkomen.’

Wat is de zwakste schakel?

‘De pandemie laat zien dat landen meer moeten investeren in preventie en veiligheid, inclusief early warning systemen. Tevens is een wereldwijde aanpak nodig voor deze globale dreiging en moet je zwakkere landen helpen. Uiteindelijk zijn we zo sterk als onze zwakste plek.’ ■

Diesviering

Pandemic Prevention, Prediction and Preparedness. Rondetafelgesprek met Henk Bekedam, Marion Koopmans, Wim van der Poel en Emely de Vet. 9 maart 2021 van 16 tot 17 uur online via www.wur.nl/dies

‘Door de marktwerking is ons gezondheidszorgsysteem heel efficiënt, maar ontdaan van de buffer van extra bedden en staf die nodig zijn om de eerste klappen van een pandemie op te vangen.’ Foto ANP/Robin Utrecht